

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

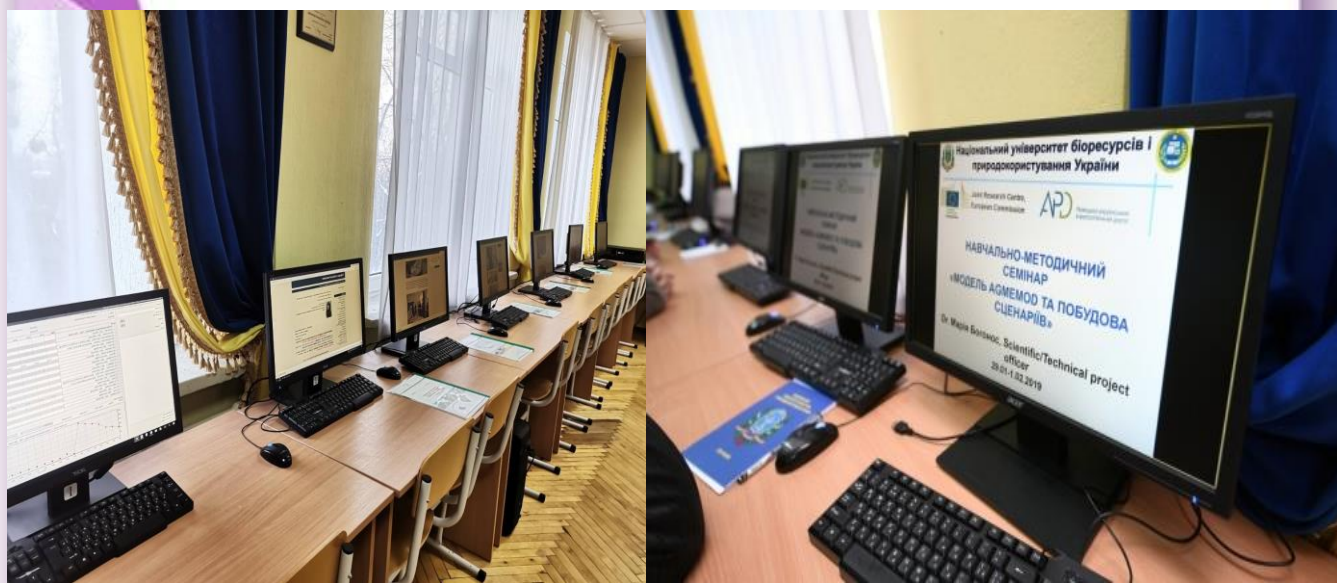
Вдовенко Н. М., Михальчишина Л. Г.

РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОГРАМИ
ТА ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ

методичні вказівки до вивчення дисципліни

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі
спеціальності 051 «Економіка» освітньо-професійної програми

«Прикладна економіка»

Київ 2022

УДК 332.13(072)

*Рекомендовано Вченою радою економічного факультету
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(протокол № 3 від 20 жовтня 2022 р.)*

Рецензенти:

Дерій Ж. В., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування Національний університет «Чернігівська політехніка».

Коробова Н. М., к.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Вдовенко Н. М., Михальчишина Л. Г. Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку: методичні вказівки до вивчення дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Прикладна економіка». К.: НУБіП України. 2022. 94 с.

У методичних вказівках подано перелік основних теоретичних і практичних завдань до вивчення дисципліни для складання підсумкового контролю з навчальної дисципліни «Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку». Наведено програму дисципліни «Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку», зміст лекційного матеріалу, практичні та індивідуальні завдання, критерії оцінювання знань студентів, список рекомендованої літератури. Методичні вказівки призначені для викладачів, які працюють із здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Прикладна економіка».

Укладачі:

ВДОВЕНКО Наталія Михайлівна

МИХАЛЬЧИШИНА Лариса Гаврилівна

УДК 332.13(072)

© Вдовенко Н. М., Михальчишина Л. Г., 2022
© НУБіП України, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ПЕРЕДМОВА	5
ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОГРАМИ ТА ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ»	7
ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАВДАННЯ КУРСУ «РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОГРАМИ ТА ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ»	9
ТЕМА 2. ТЕОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ЇХ ЕВОЛЮЦІЯ ЯК ОСНОВА СУЧАСНОГО РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ	13
ТЕМА 3. СУТНІСТЬ, ОБ'ЄКТ ТА ФУНКЦІЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ. ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ І ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ У ПОЛІТИЦІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	17
ТЕМА 4. АНАЛІЗ, ЙОГО ЗАВДАННЯ, ВИДИ ТА МЕТОДИ В ПОЛІТИЦІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	23
ТЕМА 5. ДЕРЖАВНИЙ ФОНД РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ (ДФРР) ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ ПРОЕКТІВ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	35
ТЕМА 6. АГЕНСТВА ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЯК НОВА ІНСТИТУЦІЙНА ФОРМА МІСЦЕВОГО ТА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	46
ТЕМА 7. ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ФОРМ СПРИЯННЯ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ДЛЯ ПРОБЛЕМНИХ ТЕРИТОРІЙ	53
ТЕМА 8. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ	61
ПРАКТИЧНІ І ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	70
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	80
ТЕМИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	82
ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ, РОБОЧА ПРОГРАМА	85
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	89

ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДРП	Державна регіональна політика
ДСРР	Державна стратегія регіонального розвитку України
БКУ	Бюджетний кодекс України
Мінрегіон	Міністерство розвитку громад та територій України
ДФРР	Державний фонд регіонального розвитку
АРР	Агенство регіонального розвитку
РЦП	Регіональні (обласні) цільові програми розвитку
ПСЕР	Програма соціально-економічного та культурного розвитку території
ТЗ	Технічне завдання на проект Плану заходів з реалізації Стратегії розвитку
ДПП	Державно-приватне партнерство
ВРП	Валовий регіональний продукт
ОТГ	Об'єднана територіальна громада

ПЕРЕДМОВА

Національна регіональна політика України має бути спрямована на вирішення найважливішого завдання сьогодення – створення самодостатніх потужних регіонів, з тільки їм притаманною специфікою, культурними та мовними традиціями, міцною економікою та можливостями для самоврядності.

Головними завданнями державної регіональної політики є збереження цілісності та єдності територій, досягнення балансу загальнодержавних та регіональних інтересів, скорочення відмінностей у соціально-економічному розвитку та рівні життя населення, створення однакових умов для усіх громадян незалежно від місця їх проживання. Такі різні, на перший погляд, цілі призвели до того, що у межах державної регіональної політики виокремлюються кілька напрямів, а саме: економічний, інноваційний, соціальний, гуманітарний, природоохоронний, міграційний, промисловий тощо. Враховуючи те, що усі вони представлені як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні, виникає потреба у їх узгодженні між собою та доповненні одне одного.

Серед перелічених напрямів саме економічна складова державної регіональної політики насамперед пов'язана з державним регулюванням соціально-економічного розвитку регіону та рівнем життя населення, адже її метою є запобігання значним розривам у цих показниках, забезпечення стійкого й збалансованого розвитку регіонів, стимулювання економічної активності у кризових та відсталих регіонах. З наведеного вбачається, що економічні відносини належать до базового рівня державної регіональної політики, оскільки всі інші її складові – соціальні, демографічні, екологічні є залежними від якості реалізації державою економічної політики.

Оскільки підвищення рівня економічної та соціальної самостійності громад у вирішенні нагальних проблем регіонального розвитку є перспективним напрямом розвитку українського суспільства, вважаємо, що актуальною є розробка нових та удосконалення діючих інструментів соціально-економічного розвитку. Безперечно, ефективним інструментом вирішення соціально-

економічних проблем, виділення найбільш актуальних цілей і формування економічно виправданої системи заходів є програми соціально-економічного розвитку регіонів.

На державному рівні одним із основних економічних механізмів регулювання регіональним розвитком є програми соціально-економічного розвитку окремого регіону. Вони є міжгалузевими програмами, що включають заходи економічної, соціальної та екологічної спрямованості і вимагають залучення істотних матеріальних, фінансових, інформаційних та людських ресурсів. Ці програми – основний інструмент прямого активного втручання держави в хід відтворювального процесу в умовах ринкових відносин. У сучасних умовах регіональні соціально-економічні програми мають виконувати роль активного методу регулювання ринкової економіки, інтеграції державних, колективних, індивідуальних інтересів і відносин, мобілізації зусиль для проведення активної регіональної політики.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОГРАМИ ТА ПРОГРАМИ
СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ»

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітньо-кваліфікаційний рівень	ОС «Магістр»	
Магістерська програма	Прикладна економіка	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов’язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	15 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	4 год.
Лабораторні заняття	- год.	- год.
Самостійна робота	105 год.	140 год.
Індивідуальні завдання	год.	год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2,5 год.	

ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ для:
– повного терміну денної форми навчання;

Назви змістових модулів і тем	Денна форма навчання				
	Освітня програма: «Прикладна економіка»				
	Тижні	усього	у тому числі:		
			лекції	практичні	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти регіональної політики					
Тема 1. Предмет, метод і завдання курсу «Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку»	1-2	21	2	4	15
Тема 2. Теорії регіонального розвитку та їх еволюція як основа сучасного регіонального управління	3-4	21	2	4	15
Тема 3. Сутність, об'єкт та функції політики регіонального розвитку. Централізація і децентралізація у політиці регіонального розвитку	5-6	21	2	4	15
Тема 4. Аналіз, його завдання, види та методи в політиці регіонального розвитку	7-8	16	2	4	10
Разом по змістовному модулю 1		79	8	16	55
Змістовий модуль 2. Практичні засади сприяння розвитку регіонів шляхом використання державних та партнерських програм					
Тема 5. Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР) як інструмент фінансування проектів регіонального розвитку	9-10	21	2	4	15
Тема 6. Агенства територіального розвитку як нова інституційна форма місцевого та регіонального розвитку	11-12	20	2	4	14
Тема 7. Використання спеціальних форм сприяння економічному розвитку для проблемних територій	13-14	16	2	3	11
Тема 8. Міжнародний досвід сприяння розвитку регіонів	15-16	14	1	3	10
Разом по змістовному модулю 2		71	7	14	50
ВСЬОГО		150	15	30	105

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І ЗАВДАННЯ КУРСУ «РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОГРАМИ ТА ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ»

План

1. Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку як складова регіональної політики.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Міні-лексикон: регіон, регіональна політика, регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку

Рекомендована література: 1-25, 32, 41

1.1. Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку як складова регіональної політики

Сучасний розвиток світової економіки свідчить, що головною рушійною силою будь-якої національної господарської системи є регіони. Саме на рівні регіонів вирішуються питання відтворення продуктивних сил, реалізуються проекти соціально-економічного розвитку, задовольняються ключові соціальні потреби населення. Саме показники розвитку регіональної економіки є критерієм визначення рівня економічного розвитку держави в цілому.

Кризові умови функціонування економіки України посилюють негаразди, пов'язані з процесом децентралізації управління регіональним розвитком. Підвищення ефективності регіонального управління щодо забезпечення збалансованого соціального розвитку регіонів України потребує подолання значної міжрегіональної диференціації умов такого розвитку.

Для досягнення високого рівня економічного потенціалу необхідне розроблення регіональних програм зміцнення ресурсного потенціалу регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності.

Ці програми мають бути спрямовані на:

- створення економічних, організаційних та нормативно-правових передумов для реалізації основних принципів сталого розвитку регіонів;

- підвищення рівня та умов життя населення; використання регіональних ресурсів з урахуванням інтересів різних галузей і секторів окремих підприємств і підприємців різних форм власності;

- розвиток підприємництва, насамперед малого та середнього бізнесу як головного чинника соціально-економічного розвитку регіонів, підвищення рівня зайнятості населення, наповнення місцевих бюджетів;

- зміцнення економічної інтеграції регіонів на основі максимально ефективного використання їхніх конкурентних переваг;

- реалізацію принципу соціальної справедливості в межах регіонів, сприяння всебічному розвитку людського потенціалу на основі стабілізації та поліпшення демографічної ситуації, досягнення продуктивної зайнятості населення, розвитку соціальної інфраструктури;

- розбудову та модернізацію інфраструктури регіонального розвитку для підвищення інвестиційної привабливості регіонів, поліпшення умов запровадження передових інноваційних технологій;
- зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування, збільшення надходжень до місцевих бюджетів шляхом розширення бази оподаткування тощо;
- вдосконалення системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, механізмів та інструментів вироблення та реалізації на регіональному рівні екологічної політики.

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Дисципліна «Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку» є обов'язковою дисципліною складовою освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 051 «Економіка» освітньої програми «Прикладна економіка».

Зміст дисципліни «Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку» визначається реалізацією механізмів та інструментів сприяння розвитку територій, спеціальних форм сприяння економічному розвитку територій, включення їх до цільових державних програм. Оволодіння методами аналізу ефективності регіональних економічних програм, вміння оцінювати потенціал соціально-економічного розвитку конкретного регіону є невід'ємною і обов'язковою кваліфікаційною ознакою сучасного економіста, менеджера.

Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку є галуззю наукових знань про економіку регіонів, закономірності і особливості розвитку господарства в умовах конкретної території за рахунок реалізації регіональних економічних програм. Дисципліна формує теорію і методичні основи комплексного аналізу соціально-економічного розвитку регіону для обґрунтування вирішення завдань регіональної економічної політики в Україні.

Зміст регіональної політики являє собою сукупність стратегічно орієнтованих цілей і принципів, які визначають шляхи реалізації поставлених цілей у процесі управління розвитком соціально-економічних територіальних комплексів різних рівнів та форм організації у просторовому, регіональному аспекті.

Об'єкт вивчення – теоретичні та практичні аспекти формування регіональних економічних програм; інструменти управління коштами територіальних громад, моделювання бізнес-процесів регіонального розвитку, результати реалізації соціально-економічних проектів в регіонах.

Мета дисципліни «Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку» - підготовка висококваліфікованих фахівців з економіки, які володіють сучасними теоретичними знаннями, методами, інструментами та практичними навичками з питань політики регіонального розвитку і шляхів її реалізації у процесі планування, прогнозування, вироблення, здійснення, забезпечення системності державної політики, передусім формування єдиного гуманітарного простору в Україні і на регіональному рівні, а також ознайомлення з нормативно-правовою базою регулювання відносин між державою та регіонами, взаємодії

органів державної влади, управління, місцевого самоврядування різних рівнів у виробленні та реалізації політики регіонального розвитку. Особливої знаковості ці процеси набувають через входження України до існуючої «Європи регіонів».

Завдання

- засвоєння теорії регіонального розвитку, наукових засад регіональної економічної політики;
- оцінка механізмів та інструментів сприяння розвитку територій;
- вивчення моделей та шляхів регіонального розвитку в Україні та Європі;
- обґрунтування практичного значення регіонального підходу до управління соціально-економічним розвитком територій;
- дослідження умов ефективного використання спеціальних форм сприяння економічному розвитку територій для тих чи інших проблемних територій.

Професійна спрямованість дисципліни полягає у вивченні можливостей та засобів практичного використання політики регіонального розвитку і шляхів її реалізації у процесі планування, прогнозування, вироблення, здійснення, забезпечення системності державної політики, передусім шляхами формування єдиного гуманітарного простору України на регіональному рівні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- теоретичні та правові засади регіонального розвитку, його форми і методи для аналізу та розв'язання регіональних проблем;
- основні напрями державної регіональної політики, становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні;
- теорію і практику планування та прогнозування регіонального розвитку, архітектурно-містобудівної діяльності, земельної, екологічної політики;

вміти:

використовувати:

- категорії регіонального розвитку, сучасні методологічні підходи щодо формування державної регіональної політики та політики органів місцевого самоврядування;
- законодавчі акти, форми і методи регіонального управління, планування розвитку територій, регулювання земельних відносин, охорони довкілля для аналізу та розв'язання регіональних проблем;
- технологію, форми й методи стратегічного прогнозування та оперативного планування розвитку регіону;
- адміністративні та економічні важелі управління регіональним розвитком;

визначати:

- оптимальні шляхи регіонального розвитку та місце регіонального управління у загальній системі державного управління;
- ефективність дієвих форм і методів державного управління за результатами аналізу програм розвитку територій, вітчизняного й зарубіжного досвіду їх реалізації у контексті європейської інтеграції, використовуючи методи порівняльного та інституційного аналізу;

- показники розвитку регіону на найближчу й віддалену перспективу на основі існуючого стану справ за умов наявних ресурсів у межах чинного правового поля шляхом зіставлення ресурсів і потреб;

- основні напрями вдосконалення організаційно-економічних механізмів щодо забезпечення охорони навколишнього середовища регіону;

- пріоритетні напрями розвитку регіону, застосовуючи комплексний підхід до аналізу державної політики та за результатами вивчення показників суспільного життя;

розробляти:

- пропозиції (проекти) державних, регіональних і галузевих програм регіонального соціально-економічного, гуманітарного та політичного розвитку за результатами аналізу державної політики та стану регіону на основі методології конструювання моделей, виходячи з ресурсного забезпечення та механізмів упровадження державно-управлінських рішень;

- внутрішню нормативну документацію (накази, розпорядження) щодо виконання завдань міжнародних, державних, місцевих, галузевих, міжгалузевих програм і проектів регіонального розвитку на засадах конкурсного відбору виконавців (тендер, грант, конкурс) шляхом застосування методів системного аналізу;

- практичні рекомендації для органів державного управління та місцевого самоврядування щодо вибору ефективних інструментів і варіантів регулювання та управління регіонального розвитку на основі методів порівняльного аналізу стану регіональних процесів, рівня їх узгодженості;

- основні напрями вдосконалення організаційно-економічних механізмів щодо забезпечення охорони навколишнього середовища регіону;

- пріоритетні напрями розвитку регіону, застосовуючи комплексний підхід до аналізу державної політики та за результатами вивчення показників суспільного життя, використовуючи методи кореляційно-регресивного аналізу;

аналізувати:

- проблеми, ресурсний потенціал і напрями регіонального розвитку;

- процеси становлення регіонального розвитку та його елементів, шляхи й методи вдосконалення структури його інституційного забезпечення, політико-правові проблеми управління регіоном, приймати відповідні управлінські рішення.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке регіональна політика і хто її здійснює?
2. Які механізми застосовуються при здійсненні регіональної політики?
3. Обґрунтуйте роль регіональних механізмів у виробленні та реалізації державної політики формування єдиного гуманітарного простору в Україні
4. Якими нормативними актами регламентується регіональна політика в Україні і коли вони прийняті?
5. За якими принципами здійснюється регіональна політика?
6. Що є предметом та основними завданнями контролю дисципліни?

ТЕМА 2. ТЕОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ЇХ ЕВОЛЮЦІЯ ЯК ОСНОВА УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ

План

- 2.1. Становлення та еволюція теорій регіонального розвитку.
- 2.2. Основні концепції стимулювання конкурентоспроможності регіону.

Міні-лексикон: теорії регіонального розвитку, концепція кластерного розвитку, концепція регіональних конкурентних переваг, концепція регіональних інноваційних мереж.

Рекомендована література: 1-25

2.1. Становлення та еволюція теорій регіонального розвитку

Теорія регіонального розвитку як основа всіх наступних теорій і концепцій щодо розвитку територій почала формуватись у другій половині ХХ ст. До того часу в більшості країн переважав галузевий підхід, який і визначав напрями державної регіональної політики. В основі цієї теорії лежать класичні, неокласичні та кейнсіанські підходи, які застосовували у світі для пошуку ефективних моделей регіонального розвитку починаючи з 50-х рр.

Імпульсний підхід став підґрунтям для багатьох теорій регіонального розвитку, зокрема на його основі сформована теорія полюсів зростання і центрів розвитку. Регіональний центр зростання являє собою поєднання галузей, здатних суттєво впливати на економічний розвиток у зоні своєї дії. До економічних криз середини 70-х рр. ХХ ст. ця теорія вдало застосовувалась у багатьох державах, які нині є членами ЄС. Втім, на думку фахівців, її слабкість швидко стала очевидною за умов поглиблення тривалої економічної кризи. Центри зростання залишились ізольованими у своїх регіональних економіках, а ініціативи, які були заохочені в ці регіони для структурної політики, виявились особливо вразливими до кризи.

Наприкінці 1970-х рр. в Європі починається розробка нової теорії регіонального розвитку, яка базується на використанні ендегенного потенціалу регіонів, - теорії саморозвитку регіонів (ендегенного розвитку). Ця теорія була покликана сприяти забезпеченню самодостатності регіонів на засадах наявного соціально-економічного потенціалу територій. У ній вже йдеться про використання локальних конкурентних переваг, культуру менеджменту, індустриальні традиції, які згодом стануть основою концепції конкурентоспроможності територій. Факторами її виникнення було збільшення кількості регіонів, зацікавлених у своєму розвитку, а також посилення конкуренції регіонів, що стає рушійною силою для вдосконалення територіального управління. На сучасному етапі для України ця концепція є актуальною, причому вона не втрачає своєї популярності у державі вже багато років.

Незважаючи на визнання ролі людського та інформаційного чинників для територіального розвитку ще з 70-х рр., концепція знанневої економіки

сформувалась у процесі дослідження закономірностей економічного розвитку світової спільноти лише протягом останніх 15-20 років.

У 80-х рр. все більшої популярності набуває підхід, за якого державні та місцеві програми розвитку територій слід розробляти з урахуванням концепції сталого розвитку, згідно з ним вирішення сьогоденних проблем не повинно створювати загрози для наступних поколінь у задоволенні їхніх інтересів. Причому поняття «сталий розвиток» включає не лише екологічний аспект, а і соціально-економічний та політичний, а відповідні механізми мають системний характер.

Водночас для забезпечення сталого розвитку територій, підвищення конкурентоспроможності та поліпшення регіонального середовища в 90-х рр. ХХ ст. розвивається концепція регіональних інноваційних систем (РІС). Значною мірою вона є результатом активізації конкурентної боротьби економічних суб'єктів на світових ринках та нездатності регіональних систем самостійно забезпечувати власну конкурентоспроможність. Ця концепція доводить, що найважливіші елементи інноваційного процесу є географічно локалізованими і тому значним є регіональний фактор. Концепція РІС передбачає розвинену інноваційну інфраструктуру, створення регіонального центру управління інноваційними процесами, налагодження ефективних взаємовідносин між суб'єктами інноваційної діяльності та наявність регіональних інноваційних програм, що розробляються регіональною владою за участю зацікавлених суб'єктів з метою активізації інноваційних процесів.

Для практичного застосування концепції РІС необхідні значні державні інвестиції, зокрема для створення інноваційної інфраструктури. Проте, як зазначають зарубіжні дослідники, сама по собі інфраструктура, хоч і є необхідною умовою інноваційного розвитку, але без налагоджених ефективних мереж співробітництва та взаємодії не відіграватиме значної ролі.

Незважаючи на велику наукову популярність, в Україні концепція РІС ще не набула практичних ознак. Разом з тим за рівнем розвитку РІС можна оцінювати не тільки рівень регіонального розвитку, а і якість регіонального управління, оскільки саме ця система не створюється сама, випадково, вона потребує постійної уваги з боку влади.

Новий етап регіонального розвитку починається з усвідомлення важливості ідентифікації території, її ролі як конкурента і партнера для інших територій та як специфічного суб'єкта економічних відносин. Наприкінці ХХ ст. новою теорією регіонального розвитку стає теорія стимулювання (підвищення) регіональної конкурентоспроможності. Вона враховує підходи та ідеї усіх існуючих регіональних теорій і концепцій, економічних та соціальних теорій і передбачає застосування ексклюзивних, інноваційних механізмів для забезпечення територіального розвитку. Інтерес до цієї концепції має не тільки науковий, а й практичний характер, оскільки всі країни та їх регіони прагнуть стати більш розвиненими та конкурентоспроможними.

Рис. 2.1. Основні теорії і концепції регіонального розвитку, їх зв'язок та еволюція

2.2. Основні концепції стимулювання конкурентоспроможності регіону

На сьогодні сформувались такі основні концепції щодо стимулювання конкурентоспроможності регіону:

- концепція кластерного розвитку;
- концепція регіональних конкурентних переваг;
- концепція регіональних інноваційних мереж.

Основоположником концепції кластерного розвитку є лауреат Нобелівської премії М. Портер. Ця концепція базується на більш широкому, динамічнішому баченні процесу конкуренції між фірмами і регіонами на основі зростання продуктивності. У той час, коли промислова політика має тенденцію до порушення конкуренції на користь окремого регіону, теорія кластерів фокусує свою увагу на усуненні обмежень щодо виробництва і зростання продуктивності. Однак, не можна забувати, що у світовій практиці існує багато кластерів, які не досягли успіху і не мають конкурентних переваг.

Основи концепції конкурентних переваг також закладаються М. Портером. Ця концепція базується на дослідженнях А. Сміта та Д. Рикардо, їх теорії абсолютних і порівняльних переваг, проте акцент зміщується з господарюючих суб'єктів на території як суб'єкти конкурентних відносин.

Наступним кроком у формуванні теорії регіонального розвитку є виявлення важливості соціального фактора, зокрема соціального капіталу, без якого регіональні інноваційні мережі не можуть бути ефективними. Сьогодні це питання більше розробляється зарубіжними дослідниками. Ними доводиться, що довіра, створена на соціальному капіталі, може стати фактором ділової стабілізації та основою для інноваційного розвитку територій.

Необхідно зазначити, що соціальний капітал лише на початку ХХІ ст. розглядається як чинник територіального розвитку. Сьогодні закладаються підвалини теорії соціального капіталу території як нової теорії регіонального розвитку. Її застосування на практиці потребує тривалого часу, обумовлює стратегічні заходи і розуміння важливості питання інтеграції та відповідних власних вихідних позицій. У зарубіжних країнах цьому питанню вже приділяється значна увага, Україна ж поки що орієнтована на швидкі результати, а її політика мало спрямовується на налагодження різноманітних мереж співпраці.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть типи моделей регіонального розвитку та їх компонентів.
2. Охарактеризуйте основні теорії і концепції регіонального розвитку, їх еволюцію та взаємозв'язок у контексті застосування в практиці вітчизняного регіонального управління.
3. Які ви знаєте неокласичні теорії регіонального розвитку?
4. В чому сутність теорії кумулятивного зростання?
5. Які завдання вирішують концепція кластерного розвитку; концепція регіональних конкурентних переваг; концепція регіональних інноваційних мереж?
6. Дайте характеристику сучасних регіональних теорій.
7. Які основні особливості теорії соціального капіталу території як нової категорії регіонального розвитку?

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Практичне завдання 1. Доказом прихильників проведення політики зниження диспропорцій регіонального розвитку часто є те, що дана мета є частиною іншого, важливішого завдання щодо зменшення соціальної нерівності. Регіональне вирівнювання— частина загального завдання соціальної згуртованості (вирівнювання). Ця думка ґрунтується на твердженні існування явної залежності між просторовою нерівністю і відмінностями в рівні життя населення, з чого випливає, що регіональна політика, яка б знизилася просторову нерівність, одночасно скорочує відмінності в рівні життя населення.

З теоретичних позицій не очевидно, що країни, територіально менш рівномірно розвинені, одночасно є країнами з менш справедливим розподілом доходів населення. Проблема пов'язана з агрегуванням, вона добре відома тим, хто вивчав динаміку нерівності на міжнародному рівні.

Уявімо собі дві країни— А і В, обидві складаються з двох регіонів— 1 та 2, по 50 осіб населення в кожному. Середній рівень ВВП і рівень ВВП на особу в обох країнах однаковий. У країні А регіональна нерівність відсутня, обидва її регіони мають однаковий рівень ВВП на особу. Однак в обох регіонах розподіл доходів украй нерівномірний.

Припустимо, що 10 % жителів отримують кожен по 10 од. національного багатства, а інші, що залишилися 90 % — по 1 од.

Тоді загальний показник нерівності, вимірюваний як частка національного доходу, якою володіють 10 % найбагатших громадян, становить $100/190 = 53 \%$. Ми бачимо, що в даному суспільстві рівень соціальної нерівності дуже високий, хоча регіональної нерівності не спостерігається. У країні В національний дохід розподіляється по— іншому: у першому регіоні 20 % населення отримують по 5,5 од. багатства, а ті, що залишилися, 80 % — по 1,5 од. Таким чином, середній рівень доходу в даному регіоні становить $0,2 \times 5,5 + 0,8 \times 1,5 = 2,3$. В іншому регіоні кожен житель отримує по 1,5 од. багатства. Отже, хоча в цій країні і спостерігається значна нерівномірність у розвитку регіонів (рівень ВВП на особу в першому регіоні майже на 50 % більше, ніж у другому), рівень соціальної нерівності тут набагато нижче, ніж у країні А. В даному випадку 10 % найбагатших володіють 29 % національного доходу ($55/190 = 29 \%$).

Цей приклад показує, що нерівномірний розподіл ВВП між регіонами не породжує автоматично нерівніший розподіл доходів населення. Більш того, у нашому прикладі політика регіонального перерозподілу буде розглядатися як нечесна з позицій відносно біднішого населення багатих регіонів. Трансферт з регіону 1 в регіон 2, навіть якщо він здійснюється за рахунок багатшої частини населення багатого регіону, призведе до штучного зростання нерівності між бідним населенням багатого регіону і бідним населенням інших регіонів. Такий перерозподіл призведе до збільшення нерівності по доходу.

Практичне завдання 2. Знаковими подіями в процесі становлення політики регіонального розвитку ЄС стали:

1957 — перше згадування терміну «регіональна політика» у Римському договорі.

1958 — створення Європейського Соціального Фонду (European Social Fund (ESF)).

1975 — створення Фонду Європейського Регіонального Розвитку (European Regional Development Fund (ERDF)).

1986 — створення правової бази регіональної політики у Єдиному Європейському Акті.

1988 — інтеграція структурних фондів у зведену політику згуртування з бюджетом 64 млрд ЕКЮ під впливом входження Греції (1981), Іспанії та Португалії (1986) до ЄС.

1993 — закріплення у Маастрихтському договорі Фонду згуртування, Комітету регіонів та принципу субсидіарності.

1994—1999 — збільшення вдвічі ресурсів регіональних фондів, які становлять третину бюджету ЄС.

1995 — закріплення цілі підтримання малозаселених регіонів Фінляндії та Швеції (бюджет— 168 млрд ЕКЮ).

Програма «Порядку денного 2000» («Agenda 2000») визначила цілі регіональної політики ЄС (на період 2000–2006 рр.), які передбачали сприяння розвитку і реструктуризації відсталих (за показниками соціально-економічного розвитку) регіонів ЄС (у тому числі старопромислових, монофункціональних регіонів) (ціль 1); підтримку соціально-економічних перетворень та розвиток сільського господарства в регіонах зі структурними проблемами (депресивних, гірських, прикордонних, віддалених тощо) (ціль 2); модернізацію політики освіти, професійно-технічної підготовки і зайнятості (на всій території ЄС) (ціль 3).

2000–2004 — впровадження інструментів допоміжного фінансування та ноу-хау технологій для країн— кандидатів до вступу до ЄС.

2004— вступ 10 нових країн до ЄС, що збільшило населення ЄС на 20 %, але ВВП— лише на 5 % (бюджет — 13 млрд євро для 15 країн — старих членів ЄС, 22 млрд євро для країн— нових членів ЄС).

2007—2013 — спрямування бюджету 347 млрд євро на регіональний розвиток (у тому числі 25 % — на дослідження та інновації, 30 % — на розвиток екологічно безпечної інфраструктури та запровадження заходів із подолання кліматичних змін).

2014—2020 — спрямування бюджету 351,8 млрд євро на регіональний розвиток, ключовими пріоритетами якого визнано дослідження та інновації, цифровий порядок денний, підтримка малих і середніх міст, низько вуглецева економіка тощо (зокрема, 26,7 млрд євро спрямовано виключно на заходи з енергоефективності та розвиток відновлюваної енергетики).

Дайте пояснення: чому в офіційних документах Європейського Союзу з 2000 р. регіональна політика все частіше ототожнюється із політикою згуртування («cohesion»)?

Обґрунтуйте: у чому полягав зміст згуртування країн ЄС як по горизонталі, так і по вертикалі?

Яким чином нові виклики регіональної політики країн ЄС до 2020 року пов'язані з глобалізацією світової економіки, з пошуком механізмів підвищення конкурентоспроможності Європейського Союзу у світовому масштабі?

Завдання 3. Україна має четвертий потенціал у світі в сфері інформаційних технологій і розробки програмного забезпечення. У Європейському Союзі вагома складова інноваційних досліджень і подальших впроваджень на регіональному рівні стосується розробки нових ІТ-продуктів у таких сферах, як електронний уряд, місцеве самоврядування, фінансові послуги, статистична база соціально-економічного та інноваційного розвитку регіонів, онлайн-діагностика здоров'я, автоматизація адміністрування та надання низки соціальних послуг.

Завдання. Що на вашу думку потрібно зробити, щоб подолати існуючі диспропорції в інноваційному розвитку регіонів України у сфері ІТ.

Завдання 4. Політика вирівнювання є збитковою для більшості розвинених країн (відносини кредитування боргу «Німеччина–Греція» з його подальшим списанням), тому наявні в окремих територіях переваги приведуть до прискореного зміцнення їх економічного потенціалу на фоні відстаючих регіонів. У результаті її реалізації середній коефіцієнт регіональної конвергенції в ЄС протягом 1977–1993 рр. становив 1,2 % на рік. Вісім цілей структурної політики, сформульованих для реалізації основних ідей регіонального єдності, були досить обтяжливими для Структурних фондів Євросоюзу, кошти яких нерідко розпорошувалися. До того ж деякі регіони, зокрема п'ять регіонів Греції, не тільки не виявили тенденцію до зближення, а навпаки, вже наприкінці 1990-х років їм стала притаманна дивергенція до інших регіонів ЄС.

Наприклад, на кожен з трьох регіонів NUTS 1-го рівня припадає понад 4 % ВВП усього Євросоюзу: німецька федеральна земля Північний Рейн-Вестфалія, французький регіон Іль-де-Франс (ядром якого є Париж) і Північно-Західна Італія. Не набагато менше внесок у європейську економіку у німецькій землі Баварія, що століттями була самостійною державою. ВВП провідних регіонів ЄС виявляється вдвічі більше, наприклад, у Мальти, а розрив з такими країнами, як Естонія, Латвія або Кіпр, становить до 30–40 разів.

Завдання. Завдяки яким інструментам і механізмам інноваційного розвитку Європейського Союзу ви б запропонували подолати диспропорції регіонів ЄС?

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Основною метою державної регіональної політики України на сучасному етапі згідно з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року визначено:

1. Створення умов, що дадуть змогу регіонам повністю реалізувати наявний потенціал, зробити максимальний внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на зовнішньому ринку.

2. Розв'язання проблеми низької інвестиційної привабливості регіонів та інноваційної активності в них.

3. Подолання нерозвинутої виробничої та соціальної інфраструктури і зменшення регіональних диспропорцій у сфері соціально-економічного розвитку регіонів.

4. Зміцнення міжрегіональних зв'язків та впровадження раціонального використання людського потенціалу.

2. В Концепції державної регіональної політики сформульовані такі основоположні принципи її здійснення.

1. Конституційність та законність.

2. Забезпечення єдності економічного простору на всій території держави, її грошово-кредитної, податкової, митної, бюджетної систем.

3. Поєднання процесів централізації та децентралізації влади, гармонізація загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів.

4. Диференційованість надання державної підтримки регіонам відповідно до територіального розташування.

3. Основними етапами розробки регіональних соціально-економічних програм є:

1. Всебічний аналіз стану соціально-економічного розвитку регіонів; комплексне аргументування основних і похідних цілей та завдань, визначення шляхів і засобів досягнення цілей.

2. Всебічний аналіз стану соціально-економічного розвитку регіонів; комплексне аргументування основних і похідних цілей та завдань, визначення шляхів і засобів досягнення цілей, насамперед фінансове забезпечення; погодження основної цілі та її похідних з центральними програмами соціально-економічного розвитку; надання розроблених програм в установлені строки на затвердження в обласні (міські) держадміністрації та органи місцевого самоврядування.

3. Побудова програми у виді групи (комплексу) упорядкованих, взаємопов'язаних і взаємозалежних видів діяльності різного рівня, що утворюють її структуру; визначення програми як елементу, що входить до складу програми більш високого порядку.

4. Компоненти програми формуються в порядку зростання їх значимості для кожного з етапів виконання проектів; для кожної з компонент визначаються декілька способів реалізації, що відрізняються якістю і відповідно термінами; на основі аналізу даних, зведених у спеціальну матрицю, розробляється графік виконання кожної з компонент проекту.

5. Визначення проблеми; порівняння з відповідними показниками сусідніх областей ; обґрунтування шляхів і засобів розв'язання проблеми, а також необхідності фінансування за рахунок коштів місцевого бюджету.

4. Регіональне управління економічними процесами – це:

1. Скоординований вплив регіональних органів влади на відтворювальні процеси в регіоні з метою забезпечення збалансованого розвитку території й поліпшення на цій основі якості життя населення.

2. Управління регіоном як цілісною, складною системою з відповідними в ній соціально-політичними й економічними процесами, наявними об'єктами та суб'єктами управління.

3. Процес зміцнення господарського потенціалу регіону.

4. Вплив регіональних органів влади на розширення процесів роздержавлення об'єктів комунальної власності.

5. До цілей регіонального управління економічними процесами відносять:

1. Оптимальний територіальний розподіл праці та виробництво необхідних видів продукції і бажаних обсягів у регіональному і загальнодержавному аспектах.

2. Задоволення життєвих інтересів і потреб мешканців регіону шляхом реалізації ефективних управлінських рішень.

3. Подолання регіональних диспропорцій у сфері соціально-економічного розвитку регіонів, виробничої та соціальної інфраструктури.

4. Зміцнення міжрегіональних зв'язків та впровадження раціонального використання людського потенціалу регіону.

6. Регіон визначається як:

1. Територія, яка є однорідною за економічними, історичними, демографічними, екологічними, соціально-культурними критеріями і за ними відрізняється від інших територій.

2. Територія, яка є однорідною за політичними, історичними та культурними критеріями і характеризується наявністю національних меншин.

3. Територія, яка не має чітко визначених кордонів, знаходиться в ієрархічній системі державного управління і на неї поширюється дія нормативно-правових актів.

4. Адміністративно-територіальна одиниця.

7. Необхідність поділу території України на регіони зумовлена:

1. Вигідним географічним розташуванням країни.

2. Однорідністю території та багатими природними ресурсами.

3. Адміністративно-територіальним устроєм країни.

4. Значною площею країни та неоднорідністю території.

8. Депресивним визнається регіон:

1. В якому протягом останніх п'яти років рівень зареєстрованого безробіття та частка зайнятих у промисловості є значно вищими, а обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) на одну особу та рівень середньомісячної заробітної плати є значно нижчими за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи.

2. В якому протягом останніх п'яти років рівень зареєстрованого безробіття та частка зайнятих у промисловості є значно нижчими, а обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) на одну особу та рівень середньомісячної

заробітної плати є значно вищим за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи.

3. В якому протягом останніх трьох років рівень зареєстрованого безробіття та частка зайнятих у промисловості є значно вищими, а обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) на одну особу та рівень середньомісячної заробітної плати є значно нижчими за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи.

4. В якому протягом останніх трьох років рівень зареєстрованого безробіття та частка зайнятих у промисловості є значно нижчими, а обсяг реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) на одну особу та рівень середньомісячної заробітної плати є значно вищими за відповідні середні показники розвитку територій цієї групи.

9. Процес передачі частини повноважень в регіони при збереженні значного впливу вищих органів управління – це:

1. Централізація.
2. Децентралізація.
3. Деконцентрація.
4. Деволюція.

10. Перевагами децентралізації в управлінні регіонами є:

1. Зосередження владних повноважень в єдиному центрі.
2. Створення вертикальної ієрархічної структури управління.
3. Залучення до регіонів інвестицій.
4. Дотримання принципу відповідності повноважень і відповідальності на місцевому рівні.

11. Основними принципами раціонального співвідношення централізації та децентралізації управління є:

1. Компліментарності, департаменталізації, субсидіарності, демократизму.
2. Субсидіарності, концентрації, єдності та партнерства.
3. Цілеспрямованості, комплексності та поетапності.
4. Компліментарності, неперервності, комплексності та партнерства.

12. Який з принципів передбачає неперервність у структурі влади?

1. Неперервності.
2. Субсидіарності.
3. Компліментарності.
4. Єдності.

13. Європейським шляхом регіонального розвитку є:

1. Централізація управління регіонами.
2. Децентралізація управління регіонами.
3. Концентрація владних повноважень.
4. Бюджетні асигнування.

14. Регіональний економічний аналіз – це:

1. Дослідження економічних процесів в їх взаємозв'язку, що складаються під впливом об'єктивних економічних законів і факторів суб'єктивного характеру на певній території.
2. Наукове обґрунтування регіональних планів і прогнозів та об'єктивна оцінка їх виконання.
3. Встановлення тенденцій і пропорцій економічного розвитку, резервів регіону, що не були використані.
4. Узагальнення досвіду і прийняття оптимальних управлінських рішень.

15. До показників економічного потенціалу регіону належать:

1. Кількість населення, трудові ресурси, обсяги ВВП, національного доходу, обсяги основного капіталу та ін.
2. Показники, що характеризують розвиток продуктивних сил регіону, насамперед з кількісного боку.
3. Обсяги виробництва і споживання ВВП, матеріальних благ і послуг на душу населення.
4. Обсяги національного доходу, рівень продуктивності праці.
5. Показники, що характеризують якісний стан суспільного виробництва, природних і людських ресурсів регіону.

16. Об'єктом аналізу соціально-економічного розвитку регіонів є:

1. Система основних показників, які застосовуються для кількісної характеристики відтворювальних соціально-економічних процесів.
2. Структура господарства регіону та відповідність її суспільним потребам.
3. Масштаби розвитку національного багатства.
4. Основний капітал виробничої і невиробничої сфери та особисте майно населення.

17. Агентства регіонального розвитку створюються з метою:

1. Забезпечення підприємств, організацій та населення товарами і послугами, створення нових робочих місць та вирішення екологічних проблем.
2. Вдосконалення використання передових інноваційних технологій, підвищення інвестиційної привабливості регіонів, розширення залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для регіонального розвитку.
3. Поліпшення умов життя населення, вирішення проблем нерівномірності розвитку регіонів та запобігання їх депресивності.
4. Підготовки кваліфікованих працівників з проблем регіонального розвитку та їх працевлаштування в органах державної влади та місцевого самоврядування.

18. Недержавними інституціями регіонального та місцевого розвитку є:

1. Житлово-комунальне господарство.
2. Технопарки, техноцентри та технополіси.
3. Агентства регіонального розвитку.
4. Агентства інституційного розвитку.

19. Технопарк – це:

1. Структура, що управляється відповідно до формальної угоди про співробітництво з університетами й дослідними центрами з метою сприяння створенню й розвитку наукомістких підприємств шляхом передачі наукових і технічних знань й управлінських навичок фірмам-клієнтам.

2. Виробничо-господарський комплекс, що використовується для вирощування нових компаній інноваційного бізнесу.

3. Юридична особа або об'єднання на основі договору про спільну діяльність юридичних осіб, головним завданням яких є діяльність по виконанню інвестиційних й інноваційних проектів, впровадження наукомістких розробок, високих технологій і виробництво конкурентноздатної продукції.

4. Комплексний набір ряду сфер діяльності усередині обмеженої географічної території, що пов'язаний з вищим навчальним закладом та придатний для розміщення як нових, так і досить зрілих фірм з метою поєднання наукових, виробничих та фінансових ресурсів для виробництва нової високотехнологічної продукції.

20. Кошти ДФРР (Державного фонду регіонального розвитку) спрямовуються на:

1. Виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, які, зокрема, мають на меті розвиток регіонів та відповідають пріоритетам Державної стратегії регіонального розвитку.

2. Розвиток і стимулювання конкурентних засад економіки.

3. Рівний доступ населення до соціальних, адміністративних та інших послуг, що забезпечують можливість самореалізації.

4. Забезпечення рівних можливостей провдження економічної діяльності для населення й бізнесу.

5. Виконання завдань щодо підвищення рівня економічної активності регіонів.

21. Кошти ДФРР розподіляються за рівнем соціально-економічного розвитку регіонів відповідно до ВРП на одну особу (для регіонів, у яких цей показник менше 75 відсотків середнього показника по Україні) і пропорційно чисельності населення, що проживає в певному регіоні у співвідношенні:

1. 50 % на 50 %.

2. 30 % на 70 %.

3. 20 % на 80 %.

22. У ЄС регіональна державна допомога може надаватися підприємствам у регіонах із низьким рівнем економічного розвитку, де ВРП на одну особу в середньому за три попередніх роки є меншим від відповідного показника, середнього по Євросоюзу, на:

1. 25 %.

2. 35 %.

3. 55 %.

4. 65 %.

5. 75 %.

23. *Карта регіонального розподілу державної допомоги за відповідними керівними принципами ЄС у країнах-членах переглядається раз на:*

1. 2 роки.

2. 3 роки.

3. 5 років.

4. 10 років.

24. *Обсяг коштів ДФРР затверджується:*

1. Законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

2. Указом Президента України.

3. Постановою Кабінету Міністрів України.

4. Наказом Міністерства фінансів України.

25. *За результатами аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства складається:*

1. Акт.

2. Висновок.

3. Протокол.

26. *Які програми в Україні фінансуються в контексті секторальної бюджетної підтримки ЄС:*

1. Інноваційна економіка та інвестиції.

2. Сільський розвиток.

3. Розвиток людського потенціалу.

4. Розвиток туризму.

5. Загальноукраїнська солідарність.

6. Розвиток депресивних територій.

7. Ефективне державне управління.

8. Всі перелічені.

27. *Організаційні та адміністративні заходи Плану соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади – це:*

1. Очікувані досягнення за результатами впровадження комплексу взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на вирішення найважливіших питань розвитку об'єднаної територіальної громади та розв'язання проблем.

2. Послідовні дії виконавчих органів міської, селищної, сільської ради об'єднаної територіальної громади, спрямовані на досягнення пріоритетів та виконання завдань розвитку об'єднаної територіальної громади в межах коштів, виділених або залучених на цю мету.

3. Перелік діючих та перспективних проектів розвитку об'єднаної територіальної громади з визначенням орієнтовних обсягів і джерел їх фінансування, відповідальних виконавців та строків їх підготовки та реалізації.

28. Форми здійснення державно-приватного партнерства:

1. Позика.
2. Концесія.
3. Лізинг.
4. Управління майном.
5. Спільна діяльність.

29. План соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади доцільно розробляти за такою структурою:

1. Організаційні та адміністративні заходи, які спрямовані на реалізацію передбачених Планом завдань; перелік діючих та перспективних проектів розвитку об'єднаної територіальної громади з визначенням орієнтовних обсягів і джерел їх фінансування, відповідальних виконавців та строків їх підготовки та реалізації.

2. Перелік діючих та перспективних проектів розвитку об'єднаної територіальної громади з визначенням орієнтовних обсягів і джерел їх фінансування, відповідальних виконавців та строків їх підготовки та реалізації; опис механізму моніторингу і оцінки результативності реалізації Плану із визначенням індикаторів (показників) оцінки результативності виконання завдань і заходів та досягнення цілей, визначених Планом.

3. Аналітична частина; цілі та пріоритети розвитку об'єднаної територіальної громади на відповідний період; основні завдання та механізми їх реалізації.

30. Програма регіонального розвитку це:

1. Територіальне утворення, яке сформоване в законодавчому порядку на рівні, що є безпосередньо нижчим після загальнодержавного, і яке наділене самоврядуванням;

2. Комплекс взаємопов'язаних заходів для розв'язання окремих проблем регіонального розвитку, оформлений як документ за встановленою законодавством формою, яким визначаються спільні дії учасників проекту, а також ресурси, необхідні для досягнення цілей проекту протягом установлених термінів;

3. Комплекс взаємопов'язаних завдань та заходів довготривалого характеру, спрямованих на досягнення визначених цілей регіонального розвитку, оформлений як документ, що готується та затверджується у встановленому законодавством порядку та реалізується через проекти регіонального розвитку, об'єднані спільною метою.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол № 7.

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат.}}$

Рейтинги студента із засвоєння дисциплін, захисту курсових робіт (проектів), проходження всіх видів практик (навчальної, виробничої, переддипломної), складання державних екзаменів, дипломного проектування (захисту випускних бакалаврських, дипломних робіт (проектів) і магістерських робіт) визначаються за 100-бальною шкалою.

Із 100 балів, призначених для визначення рейтингу з дисципліни, на оцінювання навчальної роботи студента (вивчення і засвоєння матеріалу змістових модулів) відводиться не більше 70 балів, а на підсумкову атестацію (складання екзамену чи заліку) – не більше 30 балів.

Для виставлення оцінок у екзаменаційну відомість, залікову книжку, академічну довідку та журнал рейтингової оцінки знань рейтинг студента у балах переводиться у національну (4-бальну) та ECTS оцінки згідно з табл. 1.

Таблиця 1

Оцінка національна	Оцінка ЄКТС	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89
	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74 – 81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64 – 73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35 – 59
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01 – 34

Рейтинг студента із засвоєння дисципліни (далі - рейтинг з дисципліни) $R_{\text{дис}}$ складається з рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ і рейтингу з атестації $R_{\text{ат.}}$

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат.}}$$

Для допуску до атестації студент має набрати не менше 60 балів з кожного змістового модуля, а загалом – не менше, ніж 42 бали з навчальної роботи. Це означає, що в цілому студенту необхідно виконати такий мінімум робіт:

- 1) виконати всі експериментальні завдання (лабораторні роботи, розрахункові завдання), виступити з доповіддю на семінарах тощо;
- 2) уникнути штрафних санкцій лектора.

Студенти, які протягом навчального семестру набрали менше 42 балів з навчальної роботи, зобов'язані до початку екзаменаційної сесії підвищити свій рейтинг з навчальної роботи, інакше вони не допускаються до екзамену (заліку) з цієї дисципліни і матимуть академічну заборгованість. У кінці терміну засвоєння дисципліни студентам, які з поважних причин пропустили заняття, відводиться термін (1–2 тижні), протягом якого можна відпрацювати заборгованість (згідно з графіком відпрацювань пропущених занять, складеному на кафедрі) і підвищити свій рейтинг з навчальної роботи на більш високий.

Рейтинг студента з атестації $R_{\text{ат}}$, яка проводиться виключно за тестовими технологіями, визначається за 100-бальною шкалою. Якщо на атестації з дисципліни (екзамені чи заліку) студент набрав менше 60 балів, то така атестація йому не зараховується – одержані бали не додаються до набраних балів з навчальної роботи, і за студентом зберігається рейтинг (оцінка), визначений за формулою.

В іншому випадку рейтинг студента з дисципліни $R_{\text{дис}}$ обчислюється за формулою

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + 0,3 \cdot R_{\text{ат}}.$$

Рейтинг з дисципліни, як і рейтинг з навчальної роботи, округлюється до цілого числа. Він заноситься в екзаменаційну відомість і журнал рейтингової оцінки знань студента. Рейтинг студента з дисципліни переводиться в національну оцінку та оцінку ECTS згідно з табл. 1, які заносяться в екзаменаційну відомість, залікову книжку (лише за 4-бальною шкалою), академічну довідку і журнал рейтингової оцінки знань студента.

Для занесення національної (4-бальної) оцінки та оцінки ECTS у додаток до диплому і академічну довідку рейтинг з дисципліни, яка викладається понад один семестр, визначається деканатом відповідного факультету як середньозважена величина рейтингів з дисципліни за кожний семестр.

Студентам, які успішно завершили засвоєння дисципліни, виконуючи всі вимоги робочого навчального плану, присвоюються кредити ECTS, призначені для дисципліни робочим навчальним планом. Кредити ECTS записуються в журнал рейтингової оцінки знань студента.

ТЕМИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Розкрийте сутність політики регіонального розвитку.
2. Критерії та показники динаміки регіонального розвитку.
3. Цілі політики регіонального розвитку.
4. Проаналізуйте сучасні механізми й методи залучення кредитних та інвестиційних ресурсів в економіку регіону.
5. Схарактеризуйте процес формування та виконання місцевих бюджетів і фінансів.
6. Особливості регіонального розвитку на сучасному етапі розвитку України.
7. Категорії регіонального управління, місцевого самоврядування, сучасні методологічні підходи до формування регіональної політики та політики органів місцевого самоврядування щодо регіонального розвитку.
8. Основні складові комунікаційного забезпечення регіонів.
9. Особливості розвитку регіональної інфраструктури в Україні.
10. Поясніть необхідність збалансованої місцевої фінансово-бюджетної політики як складової сталого регіонального розвитку.
11. Сутність сучасних механізмів і методів залучення кредитних та інвестиційних ресурсів в економіку регіону.
12. Схарактеризуйте власну податкову базу місцевого самоврядування, кредитоспроможність місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, регіональні накопичення та фінансові ринки.
13. Сутність формування та розвитку інфраструктури населених пунктів регіону.
14. Проаналізуйте перспективні напрями у сфері регулювання земельних відносин у регіоні.
15. Зasadничі принципи регіонального розвитку.
16. Оцініть фактори, що впливають на соціально-економічне становище регіону, його ресурсний потенціал, спеціалізацію та місце в системі територіального розміщення продуктивних сил України.
17. Схарактеризуйте системний підхід до визначення стратегії розвитку комунікаційної системи.

18. Проаналізуйте механізми й методи управління економікою регіону, виходячи із завдань економічної реформи.
19. Основні напрями державної регіональної політики.
20. Основні напрями дослідження політики регіонального розвитку.
21. Методи визначення ефективності регіонального розвитку.
22. Особливості управління трудовими ресурсами регіону.
23. Схарактеризуйте стан нормативно-правової бази регіонального розвитку та шляхи її вдосконалення.
24. Причини неефективності функціонування житлово-комунального господарства регіону.
25. Оцініть пріоритетні напрями використання бюджетних ресурсів.
26. Технологія, форми й методи стратегічного прогнозування оперативного планування розвитку регіону.
27. Схарактеризуйте шляхи залучення додаткових коштів для вирішення нагальних і перспективних проблем розвитку регіону.
28. Проаналізуйте політико-правові проблеми управління регіонами.
29. Оцініть кредитні ризики та кредитні рейтинги регіонів.
30. Основні напрями реформування адміністративно-територіальної системи у сучасній Україні.
31. Охарактеризуйте показники розвитку регіону на найближчу й віддалену перспективи на основі сучасного стану справ за умови наявних ресурсів у межах чинного правового поля шляхом порівняння ресурсів і потреб.
32. Проблема запровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій у регіонах.
33. Порівняйте доходи та видатки місцевих бюджетів.
34. Структура фінансово-кредитних ресурсів регіону.
35. Регіональні інвестиційні програми.
36. Головні напрями стратегії регіонального розвитку.
37. Підготуйте пропозиції щодо проведення збалансованої регіональної фінансово-бюджетної політики.

38. Схарактеризуйте комунікативне забезпечення регіону.
39. Оцініть розробку стратегій економічного розвитку регіону.
40. Сутність нормативно-правового середовища функціонування й реформування інфраструктури регіону.
41. Теорія та практика місцевих фінансів зарубіжних країн.
42. Напрями змін основних характеристик трудових ресурсів регіону.
43. Порядок підготовки внутрішньої нормативної документації щодо виконання завдань програм і проектів регіонального розвитку.
44. Особливості управління трудовими ресурсами регіону.
45. Елементи підготовки практичних рекомендацій для органів державної влади й місцевого самоврядування щодо вибору ефективних інструментів і варіантів економічного регулювання регіонального розвитку на основі методів порівняльного аналізу стану національного і регіональних ринків, ступеня лібералізації економіки й фінансової стабілізації, рівня ефективності приватизації.
46. Особливості транспортної інфраструктури регіону.
47. Сутність регіональної житлової політики.
48. Основні риси процесу адаптації національних меншин до регіональних гуманітарних процесів.
49. Особливості взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з Церквою та релігійними організаціями у регіонах.
50. Основні та альтернативні джерела поповнення місцевих бюджетів, пріоритетні напрями використання бюджетних ресурсів.
51. Управління соціально-економічними відносинами та інфраструктурою комунікаційного забезпечення у регіонах України.
52. Що таке збалансованість фінансово-інвестиційних ресурсів регіону?
53. Регіональні особливості основних та альтернативних джерел поповнення місцевих бюджетів.
54. Соціальна інфраструктура населених пунктів для регіонального розвитку.
55. Особливості наукової інфраструктури регіону та її значущість у регіональному розвитку.

ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Реалізація державної політики на рівні регіону.
2. Функції та організаційна структура місцевих органів виконавчої влади.
3. Стратегії розвитку місцевих органів виконавчої влади.
4. Політика держави у різних сферах регіональної політики: співвідношення категорій управління та регулювання.
5. Оцінка державної регіональної політики та її ефективність.
6. Шляхи реформування та коригування державної регіональної політики.
7. Функції місцевого самоврядування як складова регіонального розвитку.
8. Шляхи вдосконалення нормативного забезпечення місцевого самоврядування.
9. Управління комунальною власністю у регіональному розвитку.
10. Створення умов для аналізу регіонального розвитку.
11. Концептуальне наповнення та принципи аналізу регіонального розвитку.
12. Аналіз зовнішнього середовища в аналізі регіонального розвитку.
13. Структура та механізми аналізу регіонального розвитку.
14. Особливості аналітичного супроводу управління регіональним розвитком в Україні.
15. Механізми вироблення та реалізації стратегії сталого розвитку регіонів.
16. Фактори сталості регіонального розвитку.
17. Світовий та вітчизняний досвід визначення сталості регіонального розвитку.
18. Прогнозування комплексного розвитку регіону.
19. Прогностичні принципи та ефекти в регіональному розвитку.
20. Класифікація методів прогнозування та типологія прогнозів.
21. Методологічні підходи до прогнозування регіонального розвитку України.
22. Моделювання регіонального розвитку та розвитку регіональних процесів.
23. Особливості прогнозування регіонального розвитку.

24. Опрацювання засобів управління, облаштування інфраструктури, підвищення продуктивності системи.
25. Регіональні ринки.
26. Сфера надання громадських послуг регіону.
27. Управління соціально-економічними відносинами у сфері комунікацій.
28. Особливості маркетингових досліджень у сфері комунікацій.
29. Політика органів місцевого самоврядування з розбудови інфраструктури регіону.
30. Виробнича інфраструктура регіону (міста, території).
31. Соціальна інфраструктура населених пунктів.
32. Механізми розвитку транспортної інфраструктури регіону.
33. Шляхи оптимізації регіональної житлової політики.
34. Особливості використання наукової інфраструктури регіону в його інноваційному розвитку.
35. Управління соціально-економічною інфраструктурою комунікаційного комплексу регіону.
36. Контроль у державному управлінні та регулюванні розвитку регіону.
37. Відтворення трудових ресурсів регіонів.
38. Державний контроль за розвитком регіону.
39. Процес реалізації та завершення регіонально-управлінського аудиту.
40. Завдання і цілі регіонально-управлінського аудиту.
41. Якість регіонально-управлінського аудиту.
42. Механізми оцінювання ефективності державного контролю за регіональними процесами.
43. Місцеві бюджети у бюджетній системі України.
44. Сталий розвиток бюджетної сфери регіону.
45. Системний підхід до формування і реалізації бюджетної політики регіону.
46. Основні та альтернативні джерела поповнення місцевих бюджетів.
47. Регіональні особливості основних й альтернативних джерел поповнення місцевих бюджетів.

48. Пріоритетні напрями використання бюджетних ресурсів.
49. Збалансованість фінансово-інвестиційних ресурсів регіону.
50. Стратегії місцевої бюджетної політики.
51. Шляхи оптимізації муніципальних бюджетних видатків.
52. Аналіз, планування, прогнозування місцевої бюджетної політики.
53. Оцінка та основні показники ефективності місцевої бюджетної політики.
54. Показники діяльності вільних економічних зон.
55. Стратегії діяльності щодо розвитку вільних економічних зон.
56. Особливості розвитку вільних економічних зон за кордоном.
57. Вільні економічні зони у розвитку депресивних районів країн, що розвиваються.
58. Райони зі спеціальним економічним статусом в управлінській практиці.
59. Комплексне оцінювання ресурсів регіону.
60. Оцінювання міських територій у політиці регіонального розвитку.
61. Стратегії ефективного та раціонального використання ресурсів регіону.
62. Запровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій у регіоні як передумова регіонального розвитку.
63. Запровадження інновацій у природокористуванні регіону.
64. Формування та розвиток інфраструктури населених пунктів регіону.
65. Планування діяльності місцевих органів виконавчої влади.
66. Планування спільної діяльності органів місцевого самоврядування.
67. Регулювання та управління у процесах управління регіоном.
68. Механізми взаємодії діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади.
69. Особливості розвитку взаємодії діяльності органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади в Україні та за кордоном: порівняльна характеристика.
70. Механізми реалізації регіональної політики як єдиної політики Європейського Союзу: використання спільних для всіх країн-членів підходів і принципів у відношенні до регіонального розвитку.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

КАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
 Декан економічного факультету
 (Діброва А.Д.)

“СХВАЛЕНО”
 на засіданні кафедри глобальної економіки
 Протокол № 11 від «06» травня 2022 р.
 Завідувач кафедри
 (Вдовенко Н.М.)

“РОЗГЛЯНУТО”
 Гарант ОП
 (Вдовенко Н.М.)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«РЕГІОНАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОГРАМИ ТА ПРОГРАМИ СПРИЯННЯ
РОЗВИТКУ»**

ОС «Магістр»

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Прикладна економіка»

Факультет економічний

Розробники: д.е.н., професор Вдовенко Н.М., доцент Михальчишина Л.Г.

Київ – 2022 р.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Голюков А. П., Регіональна економіка та природокористування [Голюков А. П., Дейнека О. Г, Позднякова Л. О., Черномаз П. О.] за ред. Голюкова А. П.: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2015. 352 с.
3. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку: навч. посіб. / авт. кол.: Валентина Мамонова, Наталія Балдич, Наталія Гринчук [та ін.]; Проект «Місцевий економічний розвиток міст України». Київ: Центр громад. експертизи, 2013. 176 с.
4. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України № 695 від 05.08.2020 р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnoyi-strategiyi-regionalnogo-rozvitku-na-20212027-t50820>.
5. Деякі питання державного фонду регіонального розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 берез. 2015 р. № 196 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/196-2015-%D0%BF#Text>.
6. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад»: Постанова Кабінету Міністрів від 07 червня 2017 №410 URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=250057552>.
7. Димченко О. В. Регіональна економіка: навч. посібник / О. В. Димченко, Н. М. Матвєєва, С. М. Гайдєнко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва – Х.: ХНАМГ, 2014. 221 с.
8. Жук М. В. Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України: Підручник / Жук М. В., Круль В. П. К.: Кондор, 2014. 296 с.
9. Журавель В. В. Регіональна економіка: Підручник [В. В. Журавель, О. В. Поспєлов, Г. П. Рекун, В. Б. Родченко]; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2014. 271 с.

10. Економічний розвиток території. Агенції місцевого розвитку/ Володимир Воробей, Катерина Кравчук, Люба Мочарська [та ін.]; PPV Knowledge Networks; за підтримки ДТЕК та аналіт. центр Спільнота соціально відповідальний бізнес. Київ: Колір ПРО, 2013. 178 с.
11. Іщук С. І. Регіональна економіка: Теорія. Методи. Практика: підручник / С. І. Іщук, О. В. Гладкий; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К.: Знання, 2017. 447 с.
12. Кашевський В. В. Як підвищити шанси проекту на фінансування з ДФРР: навч. модуль / В. В. Кашевський // Школа місцевого самоврядування DESPRO. 2016. 17 с.
13. Лишеленко В. І. Регіональна економіка. Підручник для студ. вищ. навч. закл. / Лишеленко В. І. К.: Центр учбової літератури, 2015. 384 с.
14. Наталенко Н. В. Фінанси та бюджет об'єднаної громади: навч. модуль / Н. В. Наталенко. Київ : ІКЦ Легальний статус, 2016. 72 с.
15. Про засади державної регіональної політики : Закон України № 156-19 від 05.02.2015 р. URL : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
16. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/anot/2850-15>.
17. Про державні цільові програми: Закон України від 18.03.2004 р. № 161-IV. URL: <http://uazakon.com/document/fpart76/idx76060.htm>.
18. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07. 2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>
19. Про затвердження порядку розробки і виконання державних цільових програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 року № 106. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=106-2007-%EF>.
20. Про затвердження методичних рекомендацій щодо порядку розробки регіональних програм, моніторингу і звітності про їх виконання: Наказ Міністерства економіки України від 04.12.2006 року № 367. URL: <http://www.me.gov.ua>.
21. Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів

політики: аналітичний звіт / Колін Меддок та ін.; Проект ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні». К., 2014. 472 с.

22. Регіональна політика Європейського Союзу [Електронний ресурс]: підручник / [за ред. Віктора Чужикова]. К.: КНЕУ, 2016. 495 с.

23. Технологія управління соціальними проектами: монографія / Т. М. Безверхнюк, А. О. Левицький, К. В. Пеклун [та ін.]; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. О.: ОРІДУ НАДУ, 2014. 292 с.

24. Фащевський М. І. Регіональна економіка: тексти лекцій / [О. В. Ольшанська, М. І. Фащевський, І. В. Білоконь та ін.]; за заг. ред. М. І. Фащевського, О. В. Ольшанської. К.: КНЕУ, 2016. 328 с.

25. Шахраюк-Онофрей С. І. Регіональна економіка. Навчальний посібник. / Шахраюк-Онофрей С. І., Круць А. В. Чернівці; 2015. 140 с.

Додатковий

26. Андреев О. А. Региональное развитие и социальная политика: зарубежный опыт / О. А. Андреев, М. Тюккюлайнен. URL: <http://www.rusrand.ru/Dokladi3/Andreev.pdf>.

27. Буколова В. В. Програма зміцнення соціально-економічної безпеки регіону: зміст та послідовність розроблення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2017. Вип. 27(2). С. 88-92.

28. Васьківська К. В., Децик О. І., Кохан І. В. Бюджетне фінансування регіональних програм соціально-економічного розвитку. Ефективна економіка. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_10.

29. Горячук В. Ф., Дуков Д.Ф. Програмно-цільовий підхід до формування цільових програм соціально-економічного розвитку регіону. Економіка: реалії часу. 2014. № 6. С. 155-159.

30. Дорош А. Й. Значимість програм регіонального розвитку в економічному зростанні сільських регіонів. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2017. № 2. С. 91-99.

31. Інноваційні та трансформації аграрного секттора економіки : монографія /

(О. В. Шубравська, Л. В. Молдаван, Б. Й. Пасхавер та ін.); за ред. д-ра екон. наук О.В. Шубравської; НАН України, ін-т екон. та прогнозув. К., 2015. 496 с.

32. Казюк Я. М. Державне управління бюджетними ресурсами в умовах децентралізації: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. : 25.00.02 / Казюк Я. М. Запоріжжя, 2015. 43 с.

33. Крикун О. О. Упровадження ефективних програм (проектів) у секторах економіки з метою забезпечення регіонального розвитку. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 29(1). С. 33-37.

34. Лалакулич М. Ю., Важинський Ф.А. Державні програми розвитку економічної системи регіону. Формування ринкових відносин в Україні. 2017. № 9. С. 102-106.

35. Макаренко М. В. Методика відбору пріоритетних програм регіонального розвитку при формуванні регіональної економічної політики. Економіка та держава. 2014. № 4. С. 11-14.

36. Міклуха О. Л. Проблеми фінансування програм економічного і соціального розвитку регіонів та їх індикатори. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. 2016. Вип. 3. С. 111-118.

37. Міклуха О. Л. Стратегічний аналіз та сучасні підходи до розроблення програм економічного і соціального розвитку регіонів. Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки. 2016. Вип. 4. С. 243-251.

38. Прокопюк А. Програмні інструменти структурної модернізації економіки регіону: досвід Східної Польщі. Регіональна економіка. 2017. № 1. С. 82-89.

39. Ризики та перспективи розвитку у період посткризового відновлення: монографія / (А.І. Даниленко, В. В. Зимовець, В. І. Сіденко та ін.). НАН України; ін-т екон. та прогнозув. К., 2015. 348 с.

40. Снігова О. Ю. Щодо удосконалення програмних засад відновлення економіки східних регіонів України. Економічний вісник Донбасу. 2018. № 3. - С. 10-15.

41. Структурні зміни та економічний розвиток України: монографія /

(Геєць В. М., Шинкарук Л. В., Артьомова Т. І. та ін.); за ред. д-ра екон. наук Л. В. Шинкарук; НАН України; ін-т екон. та прогнозув. К., 2015. 696 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Міністерство розвитку громад і територій України. URL: <http://www.minregion.gov.ua>
2. Асоціація агенцій регіонального розвитку України. URL: <http://www.narda.org.ua>
3. EURADA. URL: <http://www.eurada.org/>
4. Регіональна політика в Україні: громадський моніторинг стратегій регіонального розвитку. URL: <https://www.csi.org.ua/news/proekt-zapidtrymky-predstavnytstva-ye/>
5. InCube: відкрита регіональна платформа. URL: <http://incubeplatform.com.ua>.

Навчальне видання

Вдовенко Н. М., Михальчишина Л. Г.

Регіональні економічні програми та програми сприяння розвитку:
методичні вказівки до вивчення дисципліни для здобувачів другого
(магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 051 «Економіка»
ОПП «Прикладна економіка»

Підписано до друку 05.12.2022 року. Формат 60×90/16.

Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. – 10,5.

Наклад 50 прим. Зам. № 220476

Віддруковано у редакційно-видавничому центрі НУБіП України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, тел.: 527-81-55
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4097 від 17.06.2011